

VERKIEZINGSPROGRAMMA

2022-2026

GROENLINKS
Wageningen

Inleiding

We leven in een snel veranderende wereld. Door de coronapandemie hebben we allemaal de snelheid van een aantal van deze veranderingen ervaren. Van de ene op de andere dag leefden we in een totaal andere realiteit: veel meer mensen gingen thuiswerken, de lucht was schoner en ongekend blauw omdat er minder vliegverkeer was en er ontstond een grotere waardering voor de natuur.

Massaal trokken we erop uit in het buitengebied rondom Wageningen; De Eng, de bossen, de uiterwaarden en het Binnenveld worden door steeds meer mensen bezocht die wandelend of fietsend van de buitenlucht genieten. Een groene omgeving is niet alleen noodzakelijk voor het versterken van de biodiversiteit, het is ook cruciaal voor het welbevinden van de mens. We weten het al een tijd, maar steeds meer mensen ervaren het nu ook zelf: groen doet goed. De nieuwe waardering voor ons mooie buitengebied biedt kansen voor meer natuurbehoud en GroenLinks grijpt deze vanzelfsprekend met beide handen aan.

Ook in sociaal opzicht heeft de coronatijd ons inzichten van betekenis gegeven. Door de pandemie hebben we als stad de veerkracht kunnen zien die we als maatschappij hebben. Als het moet, zijn we in staat om alle zeilen bij te zetten. We zijn in staat om op individueel niveau vrijheid in te leveren om als collectief verder te komen. Binnen een mum van tijd zijn er veel initiatieven ontstaan om elkaar door de coronatijd heen te helpen. Ondanks alle fysieke en sociale beperkingen heeft het coronavirus ook gezorgd voor ontmoetingen tussen mensen die elkaar anders niet getroffen zouden hebben.

Het belangrijkste is dat we als stad hebben laten zien dat we solidair kunnen zijn, dat we creatief kunnen zijn en echt zorg voor elkaar kunnen dragen. Ook als het over de noodzakelijke veranderingen gaat, zoals het nemen van maatregelen die nodig zijn voor het klimaat, is dezelfde veerkracht en daadkracht nodig. Het in augustus jl. gepubliceerde VN-klimaatrapport is volstrekt helder: als we klimaatverandering willen afremmen en de gevolgen willen beperken is er NU actie nodig. Ook in onze stad, met elkaar.

Naast onze focus op klimaat en biodiversiteit, zien we ook wonen -het zorgen dat er voldoende geschikte woonruimte is-, het verder investeren in een gezonde samenleving -waarbij we in het bijzonder aandacht hebben voor de wereld van jongeren en wat ze doormaken- en het met overgave verminderen van ongelijkheid, als de grote uitdagingen voor de komende tijd. Uitdagingen die we vol energie en vertrouwen willen aangaan. We hebben gezien wat er allemaal aan verandering mogelijk is in korte tijd. Dat sterkt ons in onze overtuiging dat grote veranderingen voor elkaar te krijgen zijn, als we er maar onverminderd voor kiezen.

De daadkracht van de stad is voor ons een inspiratie en uitgangspunt voor de komende jaren. Ons adagium is en blijft: niet over inwoners praten, maar met inwoners samen

optrekken en besluiten nemen. Maar niet alleen de daadkracht, ook de draagkracht, is voor ons een belangrijk vertrekpunt. Dat geldt voor de draagkracht van de natuur - daarom stellen we ook grenzen aan ongebreidelde groei, zoals ook vastgesteld in onze visie voor het buitengebied- én voor de draagkracht van inwoners. Want inwoners van Wageningen hebben niet allemaal dezelfde draagkracht. De sociale en economische verschillen zijn vergroot, tussen individuen en ook tussen wijken. Daarom gaan we door met het investeren in het welzijn van iedereen en ons inzetten voor het eerlijker delen van welvaart.

Niet alleen is de context voor ons cruciaal, ook de waarden die ons voortdrijven zijn van wezenlijk belang; altijd met de blik op de toekomst, open en eerlijk vanuit vertrouwen handelen. Bij alles wat we doen laten we ons leiden door onze idealen voor een duurzame, eerlijke en inclusieve samenleving. Want de wereld verandert, maar onze waarden blijven hetzelfde. Omzien naar en opkomen voor wat en wie kwetsbaar is, blijft voor GroenLinks altijd de rode draad. De basis van onze visie is bovendien dat ecologische, sociale en economische rechtvaardigheid bij elkaar horen, daarom bezien we het ook altijd in onderlinge samenhang. Omdat het grote impact heeft op inwoners en ondernemers is een sociale aanpak van de klimaatcrisis een must.

We staan voor een duurzame, eerlijke samenleving waarin iedereen mee kan doen en niemand achterblijft. Een solidaire en gastvrije stad die goed zorgt voor iedereen, hier geboren of niet. Vluchtelingen verwelkomen we met open armen. Een stad waar niet alleen stelling wordt genomen tegen discriminatie en racisme, maar waar ook actie wordt ondernomen en waar een goed gesprek daarover altijd mogelijk is.

Er is de afgelopen jaren al veel bereikt op zowel het groene als het sociale domein. Wij willen graag onze successen continueren en nieuwe doorbraken bereiken. Want vernieuwen is en blijft noodzakelijk om de grote uitdagingen waar we voor staan succesvol aan te pakken. Er is nog veel te doen om een duurzame, eerlijke en inclusieve samenleving te bereiken.

De komende jaren willen we nog meer impact hebben. In dit verkiezingsprogramma nemen we je mee in onze ambities voor de komende vier jaar.

Inhoudsopgave

Inleiding	2
Sociale en duurzame economie	5
<i>Sociale economie</i>	5
<i>Duurzame economische ontwikkeling</i>	7
<i>Bedrijvigheid</i>	8
Duurzame en leefbare omgeving	10
<i>Meer ruimte voor water en groen in de stad</i>	10
<i>Natuur en landschap buiten de stad</i>	11
<i>Voorrang voor duurzame mobiliteit</i>	12
Goed en betaalbaar wonen	15
<i>Wonen</i>	15
<i>Wijken</i>	16
<i>Binnenstad</i>	18
<i>Energietransitie</i>	20
Duurzaam en gezond samenleven	23
<i>Sport en cultuur</i>	24
<i>Opgroeien</i>	26
<i>Een leven lang leren, werk en inkomen</i>	27
<i>Zorg en Welzijn</i>	29
<i>Gastvrije stad en integratie</i>	31
Gemeentelijke organisatie, democratische vernieuwing en financiën	33
<i>Gemeentelijke organisatie en democratisering</i>	33
<i>Financiën</i>	35

Sociale en duurzame economie

GroenLinks vindt dat de lokale economie onlosmakelijk is verbonden met een sociaal en duurzaam Wageningen. Mede door corona is nog meer zichtbaar geworden dat inkomensverschillen groter worden en de kansenongelijkheid op de arbeidsmarkt toeneemt. Tevens zien we dat de aarde stelselmatig wordt uitgeput door een steeds maar groeiende consumptie. GroenLinks wil naar een andere economie met een brede benadering van welvaart en vooruitgang. We willen dat de bedrijven en organisaties maatschappelijk verantwoord ondernemen op de eerste plaats zetten. Dit zorgt voor een gezonde balans, waarbij de draagkracht van de omgeving en de planeet de basis is en de mensen centraal staan.

GroenLinks wil dat Wageningen een bruisende, ondernemende stad is, waarin de lokale midden- en kleinbedrijven en detailhandel een belangrijke rol spelen. Hierbij stimuleren wij actief de vestiging van bedrijven die bijdragen aan een sociale en duurzame stad. Het beperkte oppervlak van onze gemeente vraagt wel om keuzes. In FoodValley-verband blijven we alleen direct van de WUR afhankelijke onderzoeksafdelingen en startups verwelkomen. Voor scale-ups en grotere agrifoodbedrijven zijn meer geschikte plekken binnen Foodvalley te vinden.

Sociale economie

Sociaal werkgeverschap moet de norm zijn. Dat betekent dat werkgevers omkijken naar hun personeel, investeren in de brede ontwikkeling van werknemers door het stimuleren van “een leven lang leren”. Werkgevers die rekening houden met een gezonde werk-privébalans, die zekerheden bieden en die bijdragen aan een inclusief Wageningen, passen bij onze stad. Van grotere werkgevers verwachten we de komende jaren een extra inspanning om meer te kijken naar de talenten van mensen die op zoek zijn naar betaald werk. Daarbij kunnen instrumenten als “open hiring¹” en “jobcarving²” een rol kunnen spelen.

Wageningen heeft een divers pallet van grote en kleine ondernemers, kennisinstellingen, bedrijven en MKB. Allen dragen bij aan de diversiteit van onze stad, wat een groot goed is en gekoesterd dient te worden. Er zijn voorbeelden te over van stress en burn-outs bij studenten, werknemers en zzp'erste over. Dit raakt niet alleen het welzijn van een individu, maar ook van ons als stad. Inspanningen zijn nodig van

¹ Open Hiring houdt in dat medewerkers aan de slag gaan op basis van een vacature zonder verdere sollicitatieprocedure. <https://www.openhiring.nl/over-open-hiring-/in-het-kort>.

² Jobcarving is het anders indelen van bestaand werk, om deze geschikt te maken voor één kandidaat die in beeld is.

zowel werkgevers als gemeente om de (maatschappelijke) druk op studenten en werknemers te verlagen, een preventieve aanpak te hebben gericht op het voorkomen van stress en burn-outs en een passend vangnet voor hen die ermee te kampen te hebben.

GroenLinks staat voor een Wageningen waarin we onze welvaart eerlijk delen. Een Wageningen waarin iedereen mee kan doen op een manier die bij de persoon past, of dit nu is middels betaald werk of vrijwilligerswerk, door te studeren of door actief te zijn bij een (studenten)vereniging of sportclub. De Wageningse economie draait op en om mensen. De meeste mensen hebben hun draai al gevonden in Wageningen. Er is GroenLinks veel aan gelegen om juist hen, die dat nog niet of onvoldoende hebben, te bieden wat nodig is. Wij kijken naar elkaar om en werken toe naar een samenleving waarin dit normaal is.

Actiepunten Sociale economie

1. Samenwerkingspartners van de gemeente werken vanuit sociaal werkgeverschap en dragen zorg voor medewerkers en dragen bij aan een inclusief Wageningen.
2. Waar nodig ondersteunt de gemeente (bv via het werkgeversservicepunt) werkgevers om "open hiring" toe te passen.
3. Bij detachering vanuit de gemeente van inwoners die meedoen in re-integratietrajecten staat de persoonlijke ontwikkeling centraal zodat re-integratie bijdraagt aan het welzijn en (financiële) zelfstandigheid;
4. GroenLinks zet zich in voor een economie, die duurzaam, divers en inclusief is. Als het gaat om facilitering en ondersteuning, hebben initiatieven, evenementen of bedrijven die hierin passen de voorkeur. We ontmoedigen bedrijven die hun businessmodel rondom flexwerk of marginaal zzp-schap hebben gebouwd.
5. In FoodValley maakt Wageningen zich hard voor een brede benadering van "de economische topregio" waarbij brede welvaart en vooruitgang voor mens en natuur centraal staan. Gezamenlijk optrekken en staan voor sociaal werkgeverschap is hier focus.
6. We bieden extra ruimte aan sociale ondernemingen, bv. bij het verlenen van opdrachten. We verwachten wel dat deze zijn ingeschreven in het register sociale ondernemingen.

Duurzame economische ontwikkeling

De gemeente ondersteunt de ondernemers die aan de slag willen met verduurzaming. Wageningen Werkt Duurzaam³ blijft daarom heel belangrijk. Sinds 2021 is het duurzaamheidsloket voor ondernemers ondergebracht bij de gemeente. Bedrijven en organisaties kunnen advies krijgen over circulair ondernemen, energietransitie, maar ook over subsidies en financiering. GroenLinks wil dat de gemeente hierin een nog actievere rol op zich neemt.

GroenLinks streeft naar een circulaire economie. Veel van het Wageningse afval wordt hergebruikt of gerecycled. Om de kringlopen van grondstoffen en materialen te sluiten, is de lokale schaal eigenlijk te klein. Circulair werken kan niet zonder (intensief) samenwerken tussen bedrijven, kennisinstellingen, overheden en consumenten. De gemeente moet zich actief inzetten om deze samenwerking aan te jagen. Een goed voorbeeld daarbij is het regionaal samenwerkingsprogramma [Living Lab Regio Foodvalley Circulair](#), dat streeft naar een toekomstbestendige en volhoudbare economie waarin circulair werken de gewoonte is.

De kennisinstellingen in de regio leveren een belangrijke bijdrage aan de ontwikkelingen met onderzoek naar nieuwe (biobased) materialen en productiemethoden voor voedsel. Deze kennis vliegt de hele wereld over, maar vindt nog te weinig voedingsbodemp in onze gemeente.

In ons buitengebied worden steeds meer producten verbouwd die in Wageningen worden geconsumeerd of voor lokaal gebruik worden verwerkt. Zo zijn er diverse bedrijven in en nabij Wageningen die op een duurzame wijze bijdragen aan korte ketens naar de Wageningse consument, zorgboerderijen, bedrijven die gestoeld zijn op landbouw door en voor de gemeenschap zoals pluktuinen, en volkstuinten. Deze initiatieven vergroten de betrokkenheid van onze inwoners bij onze landbouwproductie. GroenLinks vindt dat dit bijdraagt aan zowel de duurzame economische ontwikkeling als aan een sociale lokale economie. We willen dit zoveel mogelijk stimuleren en faciliteren.

We moeten alert blijven op milieuschade, verontreinigingen en hinder tijdig signaleren, en optreden tegen bedrijven die dit veroorzaken. Wageningen kent geen grote productiebedrijven, maar er is (meer) aandacht nodig voor de bedrijven aan de haven en de diverse laboratoria, die een potentieel risico vormen. De Omgevingsdienst De Vallei (OddV) is vergunningverlener en handhaver. Binnen de omgevingswet is een grotere rol weggelegd voor omgevingsdiensten zoals bij ons de OddV. Deze moet daar voldoende voor zijn toegerust. Milieubelastende activiteiten zoals de voorgenomen lozing van ongezuiverd vervuild grondwater uit Ede op de Nederrijn en de ingebruikname van vliegveld Lelystad passen niet in onze duurzame visie.

³ Wageningen Werkt Duurzaam is opgericht voor en door ondernemers die duurzaam willen ondernemen. Het is een gezamenlijk initiatief van de ondernemersvereniging Wageningse Ondernemers Contact (WOC) en de gemeente Wageningen.

Actiepunten Duurzame economie

1. We willen meer ruimte om Wageningen voor het duurzaam verbouwen van eigen voedsel in volkstuinen en in initiatieven waarin het voedsel gemeenschappelijk wordt verbouwd, die passen in het landschap.
2. We gaan door met “Wageningen werkt duurzaam” en kijken hoe we het netwerk, het onderzoek, de kennisuitwisseling en de dienstverlening kunnen verbeteren en/of uitbreiden.
3. We starten een campagne om dit programma en het Living Lab te promoten.
4. We lichten de taken van de OddV door en zorgen ervoor dat deze goed toegerust is om de bedrijven te controleren en zo nodig te handhaven.
5. We gaan luider en duidelijker (bestuurlijk) actie ondernemen tegen milieubelastende ontwikkelingen zoals Lelystad Airport en ondersteunen inwoners die zich willen mobiliseren.
6. We zetten ons in om ongewenste lozingen met verontreinigingen in het oppervlaktewater te voorkomen en overleggen met de water- en terreinbeheerders.
7. We willen meer duurzame landbouwproductie in en om Wageningen voor lokaal voedsel en voor producten die lokaal worden verwerkt en gebruikt, dat bijdraagt aan gezonde ecosystemen en duurzame economische ontwikkeling.
8. We willen de betrokkenheid stimuleren van de Wageningse bevolking bij de lokale landbouwproductie en het duurzaam beheer van het cultuurlandschap.
9. We stimuleren dat alle bedrijven een energiescan krijgen en dat ze in elk geval alle maatregelen nemen die een terugverdientijd hebben van 7 jaar of minder.
10. We zetten erop in dat alle bedrijven zonnepanelen krijgen. Ook gevels zijn geschikt.

Bedrijvigheid

Om de vraag naar nog meer nieuwe woningen te verkleinen zetten we de rem op de vestiging van nieuwe, grootschalige bedrijvigheid. We stimuleren Wageningse bedrijven te verhuizen naar Nudepark 2 waardoor op de vrijkomende locaties ruimte voor woningbouw ontstaat.

De gemeente Wageningen loopt achter in de meer persoonlijke manier waarop ondernemers in Wageningen worden benaderd. Tegelijkertijd verwachten we veel van die ondernemers op het gebied van duurzaamheid en sociaal werkgeverschap. GroenLinks wil dat de medewerkers van de gemeente ondernemers actief gaat opzoeken. Ondernemers zijn best bereid tijd vrij te maken om met de gemeente te overleggen, maar dan wel bij hen op locatie. Ook wanneer ondernemers vragen hebben over bijvoorbeeld vergunningverlening, verduurzaming en uitbreiding, zoeken ambtenaren hen op.

Actiepunten Bedrijvigheid

1. We vergroenen bestaande bedrijventerreinen en houden deze aantrekkelijk, waarmee we de behoefte aan nieuwe bedrijventerreinen voorkomen.
2. Ondernemers die zoeken naar een vestigingsplek of uitbreidingsmogelijkheid worden door de gemeente met uitgestoken hand en interesse tegemoet getreden. Nadruk ligt daarbij wel op synergie met al aanwezige bedrijvigheid en op de bijdrage van een sociaal en duurzaam Wageningen.
3. We willen duurzame vormen van toerisme in Wageningen aantrekken en de culturele en historische parels van Wageningen meer uitlichten, ondersteunen en versterken.
4. We willen in overleg kijken of we de huren van winkels omlaag kunnen krijgen, zodat de winkels het beter economisch volhouden.
5. We willen op elk interessant pand een informatiebord met tekst over de architect, het bouwjaar, de bijzonderheden van het pand, de functies ervan in de loop der tijd en de beroemde bewoners.

Duurzame en leefbare omgeving

Wageningen is een unieke compacte stad, omringd door een variëteit aan landschappen en natuurschoon. De oppervlakte van de gemeente is beperkt en daarom zullen we keuzes moeten maken. GroenLinks kiest voor een groene en leefbare stad midden in een aantrekkelijk buitengebied. Verdere groei van inwoneraantallen en bedrijvigheid is niet heilig; wij stellen grenzen aan de groei. Het bouwen van meer woningen is onvermijdelijk, maar we willen niet bouwen buiten bestaand bebouwd gebied (de zogenaamde rode contour) en geen nieuwe, grootschalige bedrijvigheid aantrekken. We benutten we de beperkte ruimte die we hebben zo optimaal mogelijk. We bouwen compact om aan de grote vraag naar woningen te voldoen en proberen zoveel mogelijk functies te combineren.

De openbare ruimte maken we nog groener en we zorgen voor ruimte voor ontmoeting en culturele activiteiten. We willen een gezonde, aantrekkelijke en natuurinclusieve stad zijn met voldoende voorzieningen, die voor iedereen goed bereikbaar zijn. De binnenstad wordt weer herkenbaar als vestingstad en een fijne plek om te verblijven.

Het buitengebied van Wageningen kenmerkt zich door de diversiteit aan landschappen, van bos tot uiterwaarden en van volkstuinen tot Binnenveld. In ons buitengebied kiezen we voor het behouden van karakteristieke natuur-, cultuurhistorische en landschappelijke waarden. We willen de biodiversiteit, en daarmee de kwaliteit van onze leefomgeving, versterken. We bieden waar mogelijk ruimte voor stadslandbouw, natuur, recreatie en opwekking van duurzame energie. Het buitengebied is voor iedereen nabij en draagt bij aan onze gezondheid en welzijn.

Schone lucht, gezondheid en een veilige omgeving zijn basale levensbehoeften, daarom geven we voorrang aan lopen, fietsen en het OV en kiezen we voor een strikt parkeerbeleid. We nemen maatregelen die bijdragen aan een klimaatneutraal Wageningen. Om weerbaar te zijn in een veranderend klimaat, zijn water en groen bepalend voor de inrichting en zorgen we voor voldoende water van goede kwaliteit en waterveiligheid. Daarbij streven we naar klimaatrechtvaardigheid: een eerlijke verdeling van de lasten van maatregelen om klimaatverandering tegen te gaan.

Meer ruimte voor water en groen in de stad

In een groene stad, waar water en groen de ruimte krijgen, is het koeler, is de lucht gezonder en is het aangener om te leven. Water en groen dragen bij aan goede gezondheid. Ze zorgen voor het verminderen van stress, stimuleren sport, spel en beweging en dragen bij aan biodiversiteit en de opname van CO₂. We hanteren water en groen als ordenende principes bij ruimtelijke planvorming. Het herstellen van de stadsgracht en het verbeteren van de waterkwaliteit en -kwantiteit in de gracht maken

daar deel van uit. We nemen in elk plan op hoe we omgaan met watergebruik, vasthouden van water en afvoer. Daarbij besteden we ook aandacht aan water voor recreatief gebruik: als zwemwater of als roei- of kanovijver. Daarmee biedt water ook een kans op ontmoetingen en krijgt het een grotere sociale functie. We proberen te voorkómen dat er wateroverlast of juist verdroging ontstaat. Daarbij kijken we naar het hele regionale watersysteem. We maken van de nood een deugd door dit te koppelen aan het realiseren van een groen-blauwe dooradering van de stad. Daarmee komt de natuur dicht bij de mensen, ook bij diegenen die minder mobiel zijn.

Actiepunten Water en groen in de stad

1. We blijven het afkoppelen en opvangen van hemelwater en de aanleg van groene daken stimuleren, leggen wadi's aan, gebruiken waterdoorlatende bestrating en verwijderen de verharding waar dat mogelijk is.
2. We vergroenen de terreinen van de gemeente en stimuleren dat bij bewoners, woningcorporaties en bedrijven. We ondersteunen hierbij de Operatie Steenbreek.
3. De stadsecoloog krijgt een cruciale rol in ruimtelijke plannen en is bij alle ruimtelijke plannen vanaf het begin betrokken en geeft advies m.b.t. natuurinclusief bouwen, biodiversiteit, klimaatadaptatie en de integraliteit met andere plannen.
4. Vergroening en het vergroten van de biodiversiteit nemen een belangrijke plaats in bij projecten in de stad. Waar mogelijk maken stenen plaats voor meer groen. Bij herinrichting van straten en pleinen en vervanging van riolering hanteren we het principe "groen, tenzij". Een groene omgeving is belangrijk, daarom hanteren we bij bouwprojecten het principe "groen en anders niet".
5. We verbinden afzonderlijke groengebieden met elkaar en met het buitengebied.
6. Gemeentelijke gebouwen en groenstroken voorzien we van faunavoorzieningen, zoals nestkasten, en inwoners stimuleren we om dat ook te doen.
7. We planten extra bomen aan in de wijken, waaronder fruit- en notenbomen.
8. De gemeente stimuleert buurtgroenprojecten.
9. Bij het onderhoud en beheer van de openbare ruimte is versterking van de biodiversiteit het uitgangspunt. Ecologisch maaien en snoeien in het openbaar groen wordt bindend opgelegd aan aannemers.
10. We stimuleren bewoners en bedrijven ook bij te dragen aan het versterken van de biodiversiteit.

Natuur en landschap buiten de stad

Wageningen heeft een aantrekkelijk en gevarieerd buitengebied met karakteristieke natuur-, cultuurhistorische- en landschappelijke waarden. Die waarden beschermen en versterken we. Het buitengebied is van belang voor de biodiversiteit en als

recreatieruimte voor de bewoners van onze stad. Het buitengebied is voor iedereen nabij en draagt bij aan onze gezondheid en welzijn. In het buitengebied bieden we ruimte voor natuurinclusieve stadslandbouw, natuur, recreatie en opwekking van duurzame energie.

De groeiende vraag naar duurzame energie legt ook een claim op onze schaarse ruimte. We gaan daar zorgvuldig mee om. De uitgangspunten uit de Omgevingsvisie Buitengebied⁴ zijn daarbij leidend. Zonnevelden en windmolens worden toegelaten onder de voorwaarde dat het effect op het landschap beperkt blijft, ze bijdragen aan het verbeteren van de biodiversiteit en er lokaal eigenaarschap wordt gecreëerd. Het gebiedsfonds bij duurzame energieprojecten is hier een goed instrument voor. Hierbij wordt een deel van de opbrengst besteed aan het herstellen of verbeteren van de landschappelijke en ecologische waarden.

Actiepunten Buitengebied

1. We herstellen kleine landschapselementen, zoals onverharde paden, houtwallen en hagen, en zetten stappen in de aanleg van de ecologische verbindingszone in het noorden van Wageningen tussen Eng en Binnenveld.
2. De gemeente blijft natuurinclusieve landbouw ten behoeve van lokale consumptie stimuleren en neemt de regie bij het omvormen van boerenbedrijven naar duurzamere vormen van landbouw.
3. GroenLinks zet in op actieve bevordering van meer biodiversiteit onder (grote) grondeigenaren en terreinbeheerders door middel van onder meer gesprekken, uitwisselingen en publiciteitscampagnes.
4. We willen geen verdere aantasting van natuurwaarden. Als aantasting echt niet te voorkomen is, eisen we compensatie.
5. We versterken stilte en duisternis, handhaven de rode contour⁵ en gaan sluipverkeer tegen.
6. We bezien waar extra fiets- en wandelroutes naar en in het buitengebied aangelegd kunnen worden.

Voorrang voor duurzame mobiliteit

GroenLinks wil dat we als stad werken volgens het STOP-principe⁶. Wij willen vooral lopen en fietsen stimuleren, gevolgd door openbaar vervoer. Dit draagt bij aan de

⁴ De visie op het buitengebied van de gemeente Wageningen is hier te vinden: <https://stemvan.wageningen.nl/nl-NL/projects/--1>.

⁵ De rode contour is de grens van de huidige bebouwing behorend tot de bebouwde kom. De rode contour is ook vastgelegd in de visie buitengebied.

gezondheid van onze inwoners en de leefbaarheid en toegankelijkheid van onze stad. De lopende aanpak van de Mansholtlaan en de Nijenoordallee is wat GroenLinks betreft het laatste project waarin de auto-infrastructuur wordt uitgebreid. Auto- en vrachtverkeer zorgen voor CO₂-uitstoot, stikstof, geluidsoverlast, een groot ruimtegebruik en verkeersonveiligheid. Gezien de ligging van Wageningen te midden van drie Natura 2000-gebieden⁷ is het belangrijk om de CO₂- en stikstofuitstoot terug te dringen en om zo natuur en leefmilieu te ontzien. Wij willen de Fietsstad van Nederland worden in 2026. De snelheid brengen we terug naar 30 km/uur en naar 15km/uur waar geen trottoirs (mogelijk) zijn. Deze snelheden zijn de norm en 50 km/uur is de uitzondering. Sluipverkeer veroorzaakt overlast voor wandelaars, fietsers en bewoners in het buitengebied van Wageningen, zoals in het Binnenveld en over de Eng. We nemen, in overleg met buurgemeenten, maatregelen om het sluipverkeer tegen te gaan.

Corona heeft geleerd dat thuiswerken en thuis studeren veel verplaatsingen kunnen vervangen. Daar willen we bij werkgevers en instellingen op in blijven zetten. We willen het autogebruik en -bezit verminderen door het bevorderen van duurzame vervoerswijzen, deelmobiliteit, verlagen van parkeernormen, uitbreiden van gebieden met betaald parkeren en parkeren voor vergunninghouders en een strikter parkeerbeleid door bedrijven en instellingen.

Het (deel-) autoverkeer dat resteert wordt elektrisch. Uitgangspunt is dat parkeren in de openbare ruimte niet gratis is. Voor inwoners die bijvoorbeeld door lichamelijke klachten afhankelijk zijn van een auto maken we een uitzondering. Voor mensen met een inkomen lager dan 130% van de bijstandsnorm kan er vrijstelling worden verleend, wanneer daar een dringende reden voor is.

Actiepunten Voorrang voor mobiliteit

1. Fietsers en voetgangers krijgen meer ruimte en voorrang in de stad, bijvoorbeeld door fietsstraten aan te leggen, het verbreden van fiets- en voetpaden en uitbreiding van (bewaakte) fietsenstallingen met oplaadpunten voor e-bikes.
2. Bij herinrichting van de openbare ruimte bekijken we de plannen ook vanuit het perspectief van bijvoorbeeld kinderen, ouderen en mindervalide mensen.
3. We realiseren de ontbrekende schakels in het fietsroutenetwerk, zoals tussen Bornseweilanden en Dijkgraaf en Business Sciencepark en Mondriaanlaan.

⁶ Het STOP-principe stelt prioriteiten wat betreft de keuze voor een vervoermiddel. Het principe zegt eerst en vooral STOP tegen de auto. Stappen krijgt de voorkeur, daarna Trappen (fietsen), vervolgens het Openbaar vervoer en tot slot pas Privévervoer (auto).

⁷ Natura 2000 is een Europees netwerk van beschermde natuurgebieden. In deze Natura 2000-gebieden worden bepaalde dieren, planten en hun natuurlijke leefomgeving beschermd om de biodiversiteit (soortenrijkdom) te behouden.

4. Kruisingen met de hoofdautostructuur worden voor fietsers en voetgangers veiliger en vlotter. Rotondes en, waar nodig, ongelijkvloerse kruisingen zijn daarvoor een goede oplossing.
5. Wij willen meer concrete veranderingen zien voortkomen uit het mobiliteitsconvenant dat tussen bedrijven, instellingen en de gemeente is opgesteld. We willen verdergaande afspraken met werkgevers om werknemers te ontmoedigen met de auto naar het werk te gaan door bv. parkeervergunningen te beperken.
6. Voor parkeren in de openbare ruimte vragen we een vergoeding, met uitzondering van auto's voor mindervaliden. Voor een tweede auto wordt het tarief van een parkeervergunning aanzienlijk verhoogd.
7. We stimuleren de aanwezigheid van elektrische deelauto's en andere deelmobiliteit in woonwijken.
8. We verlagen de parkeernormen voor auto's en breiden normen uit voor fietsstallingen. We stimuleren deelmobiliteit in wijken en autovrij wonen.
9. Op straat parkeren in de binnenstad wordt stapsgewijs omgezet naar geconcentreerde parkeerplaatsen buiten de stadsgracht. We willen ondergronds parkeren buiten de stadsgracht en bij voorkeur onder nieuwbouwwoningen.
10. We sluiten stapsgewijs alle wegen in het buitengebied af voor autoverkeer, met uitzondering van de uitvalswegen. We verlagen de maximumsnelheid in het buitengebied naar 30 km/u. Waar mogelijk worden asfaltwegen weer omgevormd tot onverharde wegen.

Goed en betaalbaar wonen

Wonen

Net als de landelijke trend laat zien, is er ook in Wageningen een dringend tekort aan geschikte en betaalbare woonruimte. De ruimte om te bouwen is beperkt, we willen niet verder uitbreiden. Vanuit rijk en regio komt veel druk om veel en snel te bouwen. We bekijken de prognoses en ontwikkelingen die daarbij worden gebruikt kritisch. Zo nemen we wel onze verantwoordelijkheid, maar behouden we ook onze groene omgeving.

Dat vraagt om keuzes over wat er gebouwd mag worden in Wageningen, voor wie en hoe. Door uit te gaan van de behoefte van de inwoners van Wageningen kunnen we, door compact te bouwen, relatief veel wooneenheden realiseren binnen de bebouwde kom. Veel eengezinswoningen worden bewoond door 1 of 2 personen. De Woningstichting en gemeente spannen zich al in om een deel van die mensen te verleiden om te verhuizen naar een beter geschikte en kleinere woning. We willen dat de gemeente dat ook meer stimuleert bij koopwoningen.

Initiatieven die compacte woonvormen willen realiseren, bijvoorbeeld voor ouderen, gaat de gemeente actief ondersteunen of zelf initiëren, in samenwerking met de initiatiefnemers en geschikte partners als Woningstichting, Vilente en Opella.

We stimuleren dat senioren op een moment dat ze nog volop in het leven staan en ze dat zelf willen, kunnen verhuizen naar een plek in Wageningen waar ze op een goede manier zelfstandig blijven wonen. We betrekken ouderen bij de ontwikkeling en realisatie van woonvormen die daarop aansluiten, zoals CPO⁸. Dat biedt ook kansen om elkaar meer te ontmoeten en eenzaamheid tegen te gaan.

We kiezen er ook voor om meer kleinere appartementen en studio's voor starters te realiseren, maar houden ook in de gaten dat deze niet te klein worden. We kennen in Wageningen geen grote tekorten aan studentenwoningen en zijn blij met het beleid om dat aanbod op peil te houden. De verbeterde samenwerking met onze buurgemeenten op dat vlak juichen we toe. We blijven ervoor zorgen dat dat aanbod op peil blijft.

De beperkte ruimte om te bouwen vraagt om meer hoogbouw. We richten de ruimte rond die hoogbouw en nieuwbouw in met bomen, struiken, zitjes en (water)speelplekken. Hierdoor ontstaat een aantrekkelijke groene openbare ruimte, voor iedereen bereikbaar.

⁸ CPO = Collectief Particulier Opdrachtgeverschap, een collectief van mensen die gezamenlijk de opdracht geven aan een bouwonderneming om een wooncomplex te realiseren.

We stimuleren het hergebruik of recyclen van materialen die vrijkomen bij sloop en renovatie. Deze krijgen een tweede leven via een materialenbank. Bij nieuwbouw stimuleren we het gebruik van biobased materialen en bouwmethoden, waardoor de materialen in de sloopfase makkelijk te scheiden zijn. Door het bouwen met in de fabriek gefabriceerde elementen versnelt het bouwproces en is de negatieve impact op de omgeving laag. Afval van de ene onderneming kan een grondstof zijn voor een andere.

Om het bovenstaande te realiseren, gaat de gemeente weer een actiever grond- en vastgoedbeleid voeren. Waar we kans op ontwikkelingen zien, mag de gemeente gronden en de daarop staande gebouwen aankopen om meer grip te hebben op toekomstige ontwikkelingen. De gemeente heeft dan ook de grondprijs in de hand om de kosten van gewenste woningen in de hand te houden. Dit biedt kansen voor het uitbreiden van erfpacht. Bedrijventerreinen, waar leegstand ontstaat en die qua locatie geschikt zijn om om te vormen naar woonwijken, bieden kansen om zonder uitbreiding extra woningen te realiseren. Maar dat mag er niet toe leiden dat er later buiten de bebouwde kom nieuwe bedrijventerreinen worden aangelegd.

Actiepunten Wonen

1. Met de corporaties en andere professionele verhuurders maken we afspraken over circulair renoveren en we stimuleren particulieren om hetzelfde te doen.
2. De gemeente koopt strategisch zelf grond aan om meer regie te hebben op het gebruik van de grond en de manier van bouwen.
3. Bij de herziening van het duurzaam bouwenbeleid kijken we of de eisen ten aanzien van nieuwbouwprojecten aangescherpt moeten worden. Bij renovatie stimuleren we dat. Met bouwondernemers gaan we in gesprek over hoe we hen daarbij kunnen ondersteunen.
4. We houden bij nieuwbouw vast aan ten minste 30% sociale huur.
5. We onderzoeken methoden om meer mensen in één woning te huisvesten.
6. Bouwen voor sociale huur, starters en ouderen krijgt voorrang.
7. We spannen ons in voor voldoende betaalbare studentenhuysvesting.
8. We zien erop toe dat de gemeente haar ambities waarmaakt ten aanzien van duurzaam wonen en bijzondere woonvormen. Dit houdt in dat de gemeente:
 - CPO actief faciliteert bij projectontwikkeling en de verkoop van vastgoed;
 - Duurzaam en compact bouwen stimuleert;
 - Ruimte creëert voor sociale, levensloopbestendige initiatieven.

Wijken

Als GroenLinks zien we de wijk als een mooie schaal waarop gemeente en inwoners aan de kwaliteit van leven kunnen werken. Dat vraagt om het scheppen van de juiste voorwaarden, maar ook om het vertrouwen geven aan mensen die in de wijken wonen

om daarin keuzes te maken. De gemeente zorgt voor kennis over wat er mogelijk is qua inrichting en onderhoud van de wijk, welke regels en normen er van toepassing zijn en wat de voors en tegens zijn van verschillende mogelijkheden, maar bewoners maken zelf de keuzes hoe de inrichting eruit gaat zien en hoe het onderhoud wordt uitgevoerd. Daar hoort een burgerbegroting op wijkniveau bij. Sociale cohesie in wijken kan hiermee versterkt worden. Het vraagt wel om een actieve faciliterende rol vanuit de gemeente. Dit biedt kansen om bij de inrichting van de wijk meer uit te gaan van kinderen die buiten spelen. Ook lopen, fietsen, openbaar vervoer en deelauto's worden vanzelfsprekender wanneer inwoners zelf mogen beslissen over het gebruik van de schaarse ruimte.

Volgens GroenLinks moeten wijken aan veel verschillende mensen een fijne woonplek bieden. Juist door elkaar tegen te komen ontstaat er begrip voor een ander. Achtergrond of inkomen zijn dan minder belangrijk. Dat kan ook wat vragen van de mensen in de wijk. Door in iedere wijk verschillende soorten woningen te bouwen stimuleren we dat. Dat mensen die het geestelijk zwaarder hebben ook een plek krijgen in de wijk juichen wij toe, maar soms leidt dit tot spanning in de buurt. Wanneer gedrag anders is en soms voor overlast zorgt, moeten de gemeente en haar partners blijven helpen om een situatie te creëren waarbinnen in harmonie samengeleefd kan worden.

We zijn blij met het ombouwen van het schoolplein in de Tarthorst naar een plek die uitnodigt om te sporten en te spelen die open is voor de hele buurt. Wat GroenLinks betreft mag dat bij de aanpak van andere (school)pleinen nog groener, dat komt de gezondheid van kinderen ten goede.

In iedere wijk willen we tenminste één gebouw dat voor activiteiten in de wijk gebruikt kan worden. Het GroenIHP⁹ biedt hier kansen voor. In Kortenoord krijgt de nieuw te bouwen school die rol. Ook in andere wijken zien we daar kansen voor. Het gebruik van schoolgebouwen na schooltijd zien we ook bij cultuureducatie. Dit vraagt om aanpassingen van de onderwijsorganisaties die de schoolgebouwen in beheer hebben. Met hen gaan we op zoek naar het optimaal benutten van de gebouwen. Zo delen we de schaarse ruimte. Bij de ontwikkeling van de Dreijen als nieuwe woonwijk blijven we ons inzetten voor een gebouw met sociaal-maatschappelijke functie.

Actiepunten Wijken

1. Er wordt alleen binnenstedelijk (binnen de zogenaamde rode contour) gebouwd.
2. We zetten bij het opstellen van de visie bebouwde kom in op een compacte stad, waar hoogbouw in een groene openbare ruimte een belangrijk onderdeel van uitmaakt.

⁹ Het Groen Integraal Huisvestingsplan is het overkoepelende plan voor de duurzame huisvesting van de basisscholen in Wageningen.

3. We bouwen uitsluitend voor wie sociaal of economisch aan Wageningen is gebonden en voeren zo mogelijk een woonplicht in.
4. De gemeente faciliteert ouderen die samen met bijvoorbeeld De Woningstichting en zorgorganisaties een passende woonvorm willen realiseren.
5. We maken gebruik van de wettelijke mogelijkheden om het opkopen van woningen voor de verhuur onmogelijk te maken.
6. Bij nieuwbouw, renovatie en herindeling zetten we in op groene openbare ruimte voor ontmoeten en spelen.
7. We jagen de uitwerking en realisatie van het Groen IHP aan.
8. De omgeving van scholen richten we voet- en fietsvriendelijk in, auto's houden we op afstand.

Binnenstad

Van alle wijken neemt de binnenstad een bijzondere plek in; het is 'de huiskamer' van alle Wageningers. We investeren in het vitaal en levendig houden van de binnenstad. Daarbij willen we de binnenstad omvormen: van een plek primair om te kopen naar een plek waar het prettig is om te verblijven. Een aantrekkelijk en gevarieerd winkelaanbod maakt daar uiteraard deel van uit, maar er moet ook voldoende plek zijn om te wonen, uit te gaan en elkaar te ontmoeten. De belevingswaarde van de binnenstad willen we versterken door de uitstraling van de winkelstraten en het monumentale karakter te vergroten. Initiatieven om de stad op een duurzame wijze te verfraaien worden voortgezet. De gemeente stimuleert dat door met winkeliers en andere betrokkenen afspraken te maken. De woonfunctie van de binnenstad willen we op peil houden en waar mogelijk versterken. Locaties als de Heerenbrug/Heerenstraattheater en de Stationsstraat bieden kansen voor woningbouw met name voor ouderen.

Het karakter van de binnenstad als vestingstad willen we weer zichtbaar maken: de gedempte stadsgracht gaat weer open, zodat water en groen rondom verkoeling kunnen bieden en er mogelijkheden komen voor een stadsstrand en waterrecreatie. Om de stadsgracht van voldoende vers water te blijven voorzien, ook in droge zomers, zijn maatregelen als het schoonhouden van de gracht, opvangen van regenwater, voorkomen van weglekken en aanvoer van (oppervlakte)water van elders noodzakelijk. Samen met het Waterschap zal onderzoek moeten plaatsvinden naar welke mix van maatregelen een permanente doorstroming van de stadsgracht kan garanderen. De ecologische kwaliteit van de groene ring rond de binnenstad wordt versterkt en in de binnenstad worden extra bomen geplant, zoals op de Markt en het plein bij Junushoff. Verbouwing en verduurzaming van gebouwen vindt plaats met respect voor het historische karakter.

We willen de binnenstad zó aantrekkelijk maken dat mensen die dat kunnen bereid zijn iets verder te lopen om er te komen. Alleen voor wie dat niet kan reserveren we parkeerplekken dichtbij Hoogstraat en Markt. Voor de bereikbaarheid van de binnenstad ligt de nadruk voor GroenLinks op voetganger en fietser. Bestaande

fietsenstallingen, zoals op het Beuningplein, worden uitgebreid en van oplaadpunten voor elektrische fietsen voorzien. Parkeren van auto's vindt zoveel mogelijk geconcentreerd plaats buiten de stadsgracht. De parkeerplaatsen langs de Costerweg en in de Gerdesstraat bieden hiervoor ruimte. Daarbij kan ook gedacht worden aan een parkeergarage. Er komt een herkenbare, veilige wandelroute van deze parkeerplaatsen en het busstation naar binnenstad. Langs de stadsgracht komt een aantrekkelijke doorlopende wandelroute.

Parkeerplaatsen binnen de stadsgracht (het Plantsoen en de Walstraat), worden op termijn opgeheven en op een aantrekkelijke en groene manier heringericht. Hierdoor ontstaan hier, net als eerder bij het Torckpark, nieuwe ruimtes voor ontmoeting, sport en evenementen. Bij dit laatste wordt rekening gehouden met de bewoners en het beperken van (licht- en geluids)overlast. Binnen de stadsgracht wordt het autoverkeer verder teruggedrongen en een verblijfsgebied ingesteld waar 30 km/u de maximumsnelheid is.

Een aantrekkelijke en levendige binnenstad is goed voor de bewoners, maar ook voor bezoekers van de stad. Daarom werkt de gemeente mee aan het realiseren van een nieuwe culturele voorziening met Hotel de Wereld, Wageningen45 en de nieuwe bioscoop in de Aula. Dit zogenaamde Vrijheidskwartier is een verrijking voor het culturele aanbod van de stad en biedt een vertrekpunt voor het ontdekken van Wageningen. Dit deel van de stad wordt zo meer bij de levendige binnenstad betrokken.

Actiepunten Binnenstad

1. Voor de herinrichting van stadsgracht en plantsoenen in en om de binnenstad wordt een stedenbouwkundig plan opgesteld.
2. De stadsgracht wordt weer open gegraven en de Bergpoortbrug hersteld.
3. Tussen Duivendaal en Gevangentoren wordt het Plantsoen autovrij. Het Wallenpad, een rondwandeling om de binnenstad langs stadsgracht en plantsoenen, wordt aangelegd.
4. De gemeente bevordert de vestiging van kwalitatieve, duurzame en alternatieve winkels in de binnenstad, aansluitend bij de behoefte van de Wageningse bevolking en aantrekkelijk voor een duurzaam toerisme.
5. In de gehele binnenstad wordt regenwater opgevangen in de stadsgracht. Asphalt wordt vervangen door klinkerbestrating of groen.
6. De gemeente gaat extra letten op de kwaliteit van de openbare ruimte en gaat verrommeling en vervuiling tegen. Bedrijven, organisaties en bijvoorbeeld scholen zijn hier ook verantwoordelijk voor. Over het plaatsen van straatmeubilair in de winkelstraten worden afspraken gemaakt met ondernemers in de binnenstad.
7. Er wordt een beleidsplan Erfgoed Wageningen opgesteld. Voor gemeentelijke monumenten wordt een structurele onderhoudssubsidie ingevoerd en voor winkelpanden wordt een gevelfonds ingesteld. Er wordt extra budget ingezet voor onderhoud en verfraaiing van monumenten. En een aan te stellen

fondsenwerver gaat ook op zoek naar financiële middelen om ons erfgoed beter zichtbaar te maken en een facelift te geven.

8. De gemeentelijke formatie voor monumentenzorg wordt versterkt.
9. De veranderende rol van de binnenstad van detailhandel naar gebied om te ontspannen en te beleven ondersteunen we. Mengvormen van horeca en detailhandel bieden we kansen, alsmede beperkte toename van woonfuncties.
10. Winkelaanbod kan zich door middel van binnenstadsmanagement beter richten op de gespecialiseerde nichemarkt en met name uitblinken in aanbod van lokale ondernemers met lokale producten en focussen op duurzaamheid. Grootschalige ketens en steeds meer van hetzelfde vinden we minder gewenst.

Energietransitie

De omschakeling van aardgas als belangrijkste energiebron voor de verwarming van onze huizen en andere gebouwen naar andere vormen van verwarming zal het komende decennium onze stad ingrijpend veranderen. Bij alles wat we doen streven we naar klimaatrechtvaardigheid. Dat houdt in dat we mensen met een krappere beurs ondersteunen en proberen energiearmoede te voorkomen. We moeten fors inzetten op energiebesparing. De daling van het energieverbruik gaat te langzaam. In Wageningen verbruiken de bedrijven en woningen de meeste energie, gevolgd door verkeer en vervoer. Het verbruik van de andere sectoren is veel lager en actie daar heeft niet onze prioriteit.

We vragen bedrijven, zorg- en onderwijsinstellingen en andere organisaties en bewoners om actie te ondernemen om elektriciteit te besparen door gedrag of door aanschaf van energiezuinige apparaten. Omdat driekwart van de energie die we in woningen gebruiken nodig is voor verwarmen en koelen, leggen we de prioriteit bij het isoleren van de huizen. We houden rekening met aan gebouwen gebonden diersoorten. Vooraf betrekken we de stadsecoloog bij deze veranderingen. Zelf opwekken of opslaan van energie via zonnepanelen, PVT-panelen (panelen voor opwek elektriciteit en warmte) of zonneboilers helpt mee in de benodigde transitie.

De warmte die we na het besparen nog nodig hebben moet werkelijk duurzaam zijn. De warmtebronnen en het transport blijven daarbij cruciaal. We zoeken naar directe warmtebronnen en seizoensopslag van warmte. We leggen warmtenetten aan en voorzien de bestaande van duurzame warmte. Daarbij letten we goed op de betaalbaarheid. Waar warmtenetten niet mogelijk zijn produceren we warmte met individuele of collectieve warmtepompen.

We stimuleren het aanleggen van zonnepanelen op gebouwen en in de bebouwde omgeving. We onderzoeken ook het plaatsen van windmolens. Zonnevelden en windmolens kunnen volgens GroenLinks alleen onder strikte voorwaarden in het buitengebied worden geplaatst. Die voorwaarden zijn:

- Wageningse bedrijven en inwoners moeten mee kunnen investeren en profiteren, we houden vast aan de 51% lokaal eigenaarschap. Een deel van de opbrengst gaat naar een gebiedsfonds
- Er is voldoende begrip voor de onontkoombaarheid van duurzame energie. Wat voldoende is kan afhangen van het project
- Een goede landschappelijke inpassing
- De aanleg gaat gepaard met versterking van de biodiversiteit

We stimuleren inwoners en organisaties om duurzame energie af te nemen bij de Energie Coöperatie ValleiEnergie of een andere duurzame aanbieder. Biomassa en mestvergisting zien we niet als duurzame bonnen van energie.

Actiepunten Energietransitie

1. Daar waar ingrijpende veranderingen plaatsvinden in of vlakbij een buurt om collectief energie of warmte op te wekken en op te slaan, zal deze buurt ook als eerste de voordelen hiervan moeten ervaren. GroenLinks kiest er bewust voor dat mensen voor wie deze veranderingen het meest ingrijpend zijn, ook de grootste compensatie ontvangen. We maken afspraken met de woningcorporaties, bedrijven en onderwijsinstellingen over het nemen van energiebesparende maatregelen, zoals isolatie, en het aanbrengen van duurzame energievoorzieningen. Eventuele huurverhoging is lager dan de daling van de energierekening.
2. Samen met het Energieloket en de woningcorporaties zetten we (meer) projecten op om de bewoners en bedrijven mee te nemen in de energietransitie. Daarbij nemen we ook de particuliere eigenaren en institutionele verhuurders in de buurten en wijken mee. We breiden samen met het energieloket de voorlichting aan en projecten voor VVE's¹⁰ verder uit.
3. We vragen het Energieloket om (vaker) collectieve inkoop van materialen en voorzieningen te organiseren.
4. We stimuleren de inwoners en bedrijven om nieuwe technieken toe te passen en realiseren enkele voorbeeldprojecten met bijvoorbeeld PVT of opslag van warmte en elektriciteit.
5. We stimuleren de wijkgerichte aanpak, naar voorbeeld van de Benedenbuurt, waar het initiatief van de bewoners zelf is gekomen.
6. We inventariseren in de hele bebouwde kom waar dieren voorkomen die gebruikmaken van gebouwen als schuil- en broedplaats, zodat er bij elk project een gericht advies gegeven kan worden en eventueel een gebiedsontheffing kan worden aangevraagd.
7. We gaan aan de slag met verduurzaming van bestaande bedrijventerreinen, bedrijven en hun bedrijfsvoering (isolatie, zonnepanelen op daken en parkeerterreinen, vergroening, meer biodiversiteit, bevorderen van wandelen,

¹⁰ VVE = vereniging van eigenaren.

fietsen en OV-gebruik, etc.) en onderzoeken de mogelijkheden voor collectieve opwek van warmte.

8. We zijn tegen biomassaverbranding en mestvergisting. Biomassa moet hoogwaardig ingezet worden en resthout kan beter in de natuur achtergelaten worden. Mestvergisting past niet in een systeem van kringlooplandbouw en levert daarnaast ook nog erg weinig energie op.

Duurzaam en gezond samenleven

Een goede gezondheid is voor iedereen van het grootste belang. Als iemand zorgen heeft over gezondheid, of andere belemmeringen ervaart, kleurt dat iemands leven. Als je je gezond voelt en je lekker in je vel zit, kun je meer ondernemen, tegenslagen of periodes van drukte beter reguleren en kun je makkelijker meedoen in de samenleving. De drempels om mee te doen zijn nog hoger bij mensen waar sprake is van financiële problemen. Het wegnemen van stress kan bovendien bijdragen aan gezondere keuzes, omdat mensen dan meer (mentale) ruimte hebben om te bewegen en beter te slapen en te eten.

Zonder extra geld vanuit de gemeente voor mensen met een zeer laag inkomen zou er in Wageningen veel meer armoede zijn. Armoede belemmert mensen in het meedoen aan de samenleving. Wat in Den Haag als het sociaal minimum wordt gezien, is in de praktijk ver daaronder. GroenLinks blijft zich sterk maken voor een ruimhartig armoedebeleid, zoals zij dat al vele jaren doet. Daarbij willen we de nieuwste inzichten in een menswaardige aanpak van armoede en schulden toepassen. Zo willen we voorkomen dat mensen in een negatieve schuldenpiraal van 'boetes op boetes' op niet-inbare rekeningen terecht komen. Ook bij armoede en schuldenproblematiek geldt dat gewerkt moet worden aan een aanpak en oplossing waarbij mensen uiteindelijk met opgeheven hoofd verder kunnen met hun leven. Levenslang in armoede of in de schulden hoort niet thuis in een welvarend land als Nederland.

Uitgangspunt en doel voor GroenLinks zijn dat iedereen de dagelijkse dingen moet kunnen doen, zonder maatschappelijke belemmeringen te ondervinden. We zetten ons in om zo veel mogelijk belemmeringen weg te halen. Pas als we mensen in staat hebben gesteld om gezonde keuzes te maken, kunnen we spreken van een gezonde samenleving. Het vergroten van de kwaliteit van leven van onze inwoners is en blijft ons belangrijkste doel. We weten dat marktwerking niet helpt om de kwaliteit van de zorg te verbeteren. GroenLinks kan zich niet vinden in het gedachtegoed achter aanbestedingsprocedures en is geen voorstander van aanbestedingen in zorg en welzijn.

Bij ons beeld van een gezonde samenleving horen laagdrempelige, collectieve voorzieningen. Daarom zet GroenLinks zich in om brede basisvoorzieningen te realiseren die toegankelijk zijn voor iedereen en waar, indien nodig, altijd een steuntje in de rug beschikbaar is. Om de kwaliteit van leven, voor zowel individuele inwoners als stad als geheel, te verbeteren, is een hechte samenwerking tussen organisaties en lokale worteling nodig. Samenwerkingsverband Welsaam heeft de afgelopen jaren haar waarde bewezen.

Ook de komende jaren werken we vol ambitie verder aan de visie, principes en maatschappelijke effecten die in het, in co-creatie met de stad geschreven, beleidskader Samen Wageningen staan beschreven. Het gedachtegoed van positieve gezondheid¹¹ en de vijf Wageningse principes¹² blijven dus de rode draad. Dat sluit naadloos aan bij hoe we als GroenLinks naar de samenleving kijken. Positieve gezondheid, het vergroten van de kwaliteit van leven, en preventie gaan hand in hand. In Wageningen zijn het niet alleen mooie woorden op papier, maar proberen we daar in de praktijk consequent invulling aan te geven. Voor het Startpunt¹³, Welsaam en andere (zorg)organisaties waar de gemeente mee samenwerkt geldt daarom als eerste regel dat we 'altijd met in plaats van over' mensen praten. De inzet is om zoveel mogelijk eigen regie te bereiken. Dat betekent dat professionals en ambtenaren een permanente opdracht hebben om altijd in dialoog met de inwoner en vanuit het perspectief van de inwoner te denken en te handelen. Daar waar dat nog niet (altijd) in de praktijk is gebracht zet GroenLinks zich in om dat te veranderen. Vooral op het terrein van werk en inkomen zien we veel ruimte voor verbetering.

Sport en cultuur

Sport en cultuur spelen een belangrijke rol in een gezonde samenleving en zijn een manier om ontmoeting te stimuleren. Het mee kunnen doen aan sport of culturele activiteiten draagt bij aan een saamhorigheidsgevoel, aan plezier maken, expressie en talentontwikkeling. Ontmoetingen zijn het beste recept voor meer begrip voor elkaar. GroenLinks staat voor een cultureel en sport- en vrijetijdsaanbod waar zoveel mogelijk Wageningers iets van zichzelf in kwijt kunnen of herkennen. Het Sport en Beweeg¹⁴ akkoord waaraan GroenLinks heeft bijgedragen biedt hiervoor een goede basis. Te weinig geld hebben mag nooit een reden zijn om niet mee te kunnen doen, waar nodig biedt de gemeente daarom ruimhartige ondersteuning.

Na jaren van verschraling biedt het Cultuur Actieplan een goede basis om het aanbod van cultuureducatie en -beleving te vergroten. GroenLinks ziet het Cultuur Actieplan als een groeimodel dat een impuls gaat geven aan cultuurbeleving in Wageningen. We evalueren de resultaten regelmatig, bouwen het verder uit en sturen bij waar nodig. De behoefte aan onderdak voor een flink aantal culturele organisaties is nog steeds groot.

¹¹ Positieve gezondheid gaat in tegenstelling tot de traditionele benadering van gezondheid niet enkel over de afwezigheid van ziekte, het kijkt breder naar gezondheid, zoals ook het vermogen om met fysieke, emotionele en sociale uitdagingen om te gaan.

¹² De Wageningse principes: Problemen zoveel mogelijk voorkomen, inwoner centraal, we doen het samen met de stad, handelen vanuit vertrouwen en zoeken actief naar vernieuwing.

¹³ Startpunt is de centrale plek waar inwoners terecht kunnen met vragen over wonen, werk, welzijn, zorg, onderwijs, opvoeding en inkomen. In het Startpunt werkt de gemeente samen met verschillende organisaties om samen inwoners zo goed mogelijk te kunnen ondersteunen.

¹⁴ https://www.sportraadwageningen.nl/wp-content/uploads/2020/07/SB2_200DPI_RGB_online-kopie.pdf.

GroenLinks blijft zich inzetten voor een actievere rol daarin. Dat loopt uiteen van een spartaans onderkomen voor een stadsatelier en oefenruimtes voor versterkte muziek, tot ruimtes waar op een goede manier meer ingetogen kunstvormen kunnen worden beoefend. De grote culturele pijlers in Wageningen, de bblthk en theater Junushoff, vervullen hun rol uitstekend. De ontwikkeling van het Vrijheidskwartier¹⁵ biedt een mooie aanvulling op het bestaande culturele aanbod. Het nieuwe Cultuurburo faciliteert de uitvoering van het Cultuur Actieplan. GroenLinks blijft alert en zorgt ervoor dat het Cultuurburo voldoende middelen krijgt om haar rol goed te vervullen.

Uit zorg voor mens en natuur zetten we in op het verduurzamen van sportfaciliteiten. Tevens breiden we, waar mogelijk, de wijklocaties om te sporten in de buitenlucht voor jong en oud uit. Daarbij gebruiken we de intensief gebruikte locatie aan de Nobelweg als inspiratiebron.

Actiepunten Sport en cultuur

1. De gemeente zorgt voor een breed aanbod van culturele en sportieve activiteiten.
2. Als het gaat om de culturele organisaties en sportverenigingen, die de gemeente ondersteunt, sturen we op diversiteit, representatie en inclusiviteit.
3. We zorgen ervoor dat deelnemen aan sport en culturele activiteiten mogelijk is ongeacht de grootte van je portemonnee, met bijvoorbeeld een nog te introduceren 'Ik doe mee'-pas.
4. We willen het aantal toegankelijke en aantrekkelijke groene water- en speelplaatsen uitbreiden.
5. Samen met de sportclubs start de gemeente projecten om de terreinen en gebouwen te verduurzamen en sluit aan bij provinciale en landelijke initiatieven.
6. Na de opstartfase van het Cultuur Actieplan willen we dat er snel wordt onderzocht waar er nog gaten zitten in het cultuuraanbod. De gemeente stimuleert en ondersteunt initiatieven die die gaten vervolgens kunnen opvullen.
7. De gemeente neemt de regie om ervoor te zorgen dat er voldoende oefenruimtes, experimenteerruimtes en podia voor culturele activiteiten zijn.
8. Festivals worden met oog voor omgeving en milieu georganiseerd.
9. We bekijken hoe de jaarlijkse bijdrage aan het behoud van Stadion de Wageningse berg het best ingezet kan worden om de cultuurhistorische waarden van het stadion te behouden.

¹⁵ Het Vrijheidskwartier wordt ontwikkeld op de voormalige locatie van de Aula aan het 5 mei plein. De intentie is om daar zoveel mogelijk initiatieven rond Wageningen Stad der Bevrijding een plek te geven.

Opgroeien

In Nederland heeft ieder kind recht op onderwijs. Passend onderwijs is nog niet altijd vanzelfsprekend. GroenLinks Wageningen vindt het belangrijk dat ieder kind steun krijgt als dat nodig is. Soms is dat in de vorm van extra ondersteuning om zich beter te kunnen ontwikkelen en soms gaat dat om het organiseren van het juiste vervoer voor kinderen naar hun school. Dat gaat goed in Wageningen en dat willen we graag zo houden. Passend Wageningen blijft de inzet.

In de afgelopen jaren hebben we goede ervaring opgedaan met Kind Centraal¹⁶. Om de ontwikkeling van kinderen te stimuleren en er vroeg bij te zijn als die ontwikkeling meer ondersteuning nodig hebben, blijft Kind Centraal een belangrijke samenwerking en werkwijze.

Wij vinden het ook belangrijk dat kinderen de mogelijkheid hebben zich te ontwikkelen op andere vlakken, zoals sport en cultuur, zoals hierboven beschreven. Maar de ontwikkelingen van deze tijd vragen ook om de ontwikkeling van andere, nieuwe kennis en vaardigheden. Dat geldt bijvoorbeeld voor natuur- en milieueducatie, jong geleerd is immers oud gedaan. Kinderen die daar vroeg mee in aanraking komen, gedragen zich op latere leeftijd groener. Daarom willen we extra subsidie voor Het Groene Wiel, om de activiteiten ook buiten de scholen uit te breiden. Ook voor het ontwikkelen van 21ste-eeuwse vaardigheden als mediawijsheid is aandacht nodig, aangezien de ontwikkelingen op dit vlak ontzettend snel gaan en de grens tussen feiten en meningen online steeds meer aan het vervagen is.

De belevingswereld van jongeren verandert steeds sneller en opvoeders hebben soms grote moeite om te doorzien wat de gevolgen daarvan zijn. Sociale media spelen een grote rol in het leven van jongeren. Dat legt grote druk op jongeren. Zeker omdat het overheersende gedachtegoed van de tijd waar we in leven is dat succes een keuze is. Wie niet succesvol is heeft zelf iets niet goed gedaan. Sociale media bieden de kans om met veel meer mensen over de hele wereld in contact te komen, maar schotelt ook een geïdealiseerd beeld voor waar je aan moet voldoen om als succesvol gezien te worden. Dit beeld kan schadelijk zijn. Opvoeders (ouders maar bijvoorbeeld ook docenten) hebben vaak onvoldoende inzicht in wat zich op social media afspeelt en kunnen kinderen en jongeren dan ook lang niet altijd helpen. Deze snelle ontwikkelingen sterken GroenLinks in de overtuiging dat in de volgende periode de leefwereld van jongeren (en daarbinnen digitalisering) een speerpunt van beleid moet worden.

Bij het opgroeien hoort experimenteren. De afgelopen decennia is er veel aandacht geweest voor de risico's van alcoholgebruik vóór het achttiende jaar, en is dat inmiddels verboden. Dit lijkt de grens tussen alcohol en andere drugs vervaagt te hebben. Nieuwe

¹⁶ Kind Centraal is het samenwerkingsverband van alle organisaties in Wageningen die met kinderen werken

https://www.startpuntwageningen.nl/Informatie_voor/opvoeden_en_opgroeien/Kind_Centraal

“designer drugs” die nog niet verboden zijn worden daarmee aantrekkelijker. Op het schoolplein, ook in Wageningen, zijn drugs nu eenvoudiger verkrijgbaar en meer geaccepteerd dan een aantal jaren terug. Dit is geen gezonde ontwikkeling en daarom willen we de voorlichting aan jongeren en ouders aanpassen aan deze ontwikkeling en ook intensiveren.

We vinden het belangrijk om de opgedane ervaring bij Kind Centraal te gebruiken voor een vergelijkbare samenwerking die zich richt op jongeren. Net als bij Kind Centraal moet de inhoud van deze nieuwe samenwerking gebouwd zijn op kinderrechten. Ook moet de nadruk liggen op het voorkómen van problemen, vanuit het besef dat opgroeien met vallen en opstaan gaat. Met deze nieuwe samenwerking -die net als Kind Centraal een gezamenlijke visie en aanpak deelt- zorgen we dat opvoeders en docenten makkelijk informatie kunnen krijgen over nieuwe ontwikkelingen en trends. Altijd met oog voor verschillen van mens tot mens, want opvoeders en jongeren hebben verschillende manieren om te leren en zich te ontwikkelen. Ook als het om voorlichting gaat zijn er verschillende behoeftes. Voor kinderen en jongeren geldt, net als bij volwassenen, dat er niet over ze maar met ze gesproken wordt. Het stimuleren van participatie en zeggenschap geven hoort daarbij.

Actiepunten Opgroeien

1. Passend Wageningen verder ontwikkelen en daarin blijven investeren.
2. Doorontwikkelen van Kind Centraal.
3. Een vervolg op Kind Centraal voor jongeren van 12 tot 23 jaar bouwen.
4. Flexibiliteit in aanbod en voorlichting (vanuit het Startpunt e.a.) stimuleren om goed in te kunnen spelen op nieuwe ontwikkelingen en trends.
5. Bevorderen van 21^e-eeuwse vaardigheden.
6. Natuur- en klimaatonderwijs wordt versterkt, er komt ruimere subsidie voor het Groene Wiel. We zorgen dat elke jongere toegang krijgt tot natuur- en klimaateducatie.
7. Alle jongeren in Wageningen hebben de mogelijkheid om zich te vormen in culturele expressie, hiervoor wordt het cultuuractieplan doorontwikkeld.
8. De leefwereld van jongeren (en digitalisering) wordt speerpunt van uitvoering.
9. Kinderen en jongeren praten mee en hebben ook zeggenschap.

Een leven lang leren, werk en inkomen

In ons stelsel hebben mensen met een vast arbeidscontract en carrièreperspectief de beste toegang tot scholing en profiteren mensen die die toegang het hardste nodig hebben daar het minste van. Dat leidt voor deze laatste groep tot een onzekere positie op de arbeidsmarkt. Zij blijven vaak vastzitten in laagbetaalde en niet-ontwikkelingsgerichte flexbanen. Dit zijn ook de mensen die het snelst terugvallen in uitkeringsafhankelijkheid, waaronder de bijstand.

Met opgeheven hoofd terug de maatschappij in. Dat was het oorspronkelijke doel van (re-integratie vanuit) de bijstand. De resultaten van het vertrouwensexperiment met de bijstand laten zien dat, wanneer je mensen de ruimte geeft, ze vanuit de bijstand aan de gang gaan met wat ze wel kunnen. Hierin ziet GroenLinks haar overtuiging bevestigd dat ruimte en vertrouwen geven aan mensen de gezondheid én het inkomen ten goede komen. Door minder in te zetten op controle en meer op het stimuleren en ondersteunen, blijken veel bijstandsgerechtigden in staat om voor hen nuttige activiteiten uit te voeren. GroenLinks zal zich blijven inzetten om die geleerde lessen op te nemen in de manier waarop we met bijstandsgerechtigden omgaan.

Leren doe je niet alleen in de schoolbanken tussen je vierde en vijftiende levensjaar, leren kun je een leven lang doen. Als GroenLinks willen we dat aanmoedigen en mogelijk maken. Zo zien we dat de energietransitie en de opgave om voldoende passende woonruimte te realiseren om veel mensen vraagt die dat werk kunnen uitvoeren. De gemeente stimuleert werkgevers om bij hun zoektocht naar geschikte werknemers te kijken naar mensen die graag betaald werk zouden hebben, maar vooralsnog de kennis en ervaring missen om dit werk uit te voeren en hen op te leiden naar deze banen.

Dat betekent dat de gemeente actiever zal moeten aansturen op scholing en duurzame re-integratie, of stappen daar naartoe. Wegen vinden naar scholing, al dan niet via scholingsfondsen, werkgevers of (deels) eigen middelen, is een taak die de gemeente, samen met de organisatie die over de re-integratie gaat, moet oppakken. De introductie van scholingsvouchers vanaf 2022 biedt kansen om hier verandering in te brengen en we willen dat de gemeente dit actief onder de aandacht bij inwoners brengt die vragen over werk en inkomen hebben.

GroenLinks streeft ernaar dat er meer aanzien komt voor vrijwilligerswerk. Het vormt voor velen een belangrijk onderdeel van hun leven en draagt bij aan een prettige maatschappij. Het beroep op vrijwilligerswerk, met name mantelzorg, neemt de komende jaren nog sterk toe. Wanneer vrijwilligerswerk wordt ingezet als opstap naar betaald werk of dagbesteding, zorgt de gemeente ervoor dat er voldoende begeleiding is en dat er ruimte is voor feedback. Het doel van het vrijwilligerswerk als 're-integratie'-instrument moet voor alle betrokkenen helder en realistisch zijn. Ook voor werkervaringsplekken geldt dat doelen goed in de gaten gehouden dienen te worden. Verhalen over mensen die ergens geplaatst worden om de taal te leren en alleen orders aan het inpakken zijn moeten de komende jaren definitief tot het verleden gaan behoren.

Actiepunten Een leven lang leren, werk en inkomen

1. GroenLinks zet zich in voor een menselijke uitvoering van de Participatiewet. We bouwen voort op de inzichten opgedaan in het eerder uitgevoerde vertrouwensexperiment bijstand.

2. Verbeteren van het aanbod van scholing en re-integratietrajecten, het moet beter passen bij de behoefte van de inwoner.
3. Ondernemers die zorgen voor een op maat gemaakt traject krijgen extra ondersteuning.
4. Scholingsvouchers¹⁷ worden actief onder de aandacht gebracht.
5. De gemeente zet zich meer in voor niet-bijstands- en uitkeringsgerechtigden die wel werkloos zijn.
6. De gemeente blijft mensen die ze naar flexwerk heeft geleid volgen en staat borg voor hun kansen op scholing en carrièreontwikkeling gedurende 3 jaar na deze eerste stap.
7. De gemeente stelt zich open voor bijstandsontvangers met scholingswensen en ondersteunt hen waar mogelijk met het opstellen en realiseren van een scholingsplan gericht op duurzaam en perspectiefvol werk.
8. Er moet een laagdrempelige en onafhankelijke ombudsfunctie komen voor mensen die problemen ervaren met participatie, werk en inkomen.
9. GroenLinks handhaaft een ruimhartig armoedebeleid, laagdrempelig advies en steun bij financiële problemen. We streven ernaar dat de huidige sociale voorzieningen op zijn minst in stand blijven en we sturen op toepassing van nieuwe inzichten in een menselijke aanpak van armoede en financiële ondersteuning. Hierbij is het van belang dat er een intersectionele analyse van voorkomende armoede wordt gemaakt en dat er een gedifferentieerd beleid wordt gevoerd.

Zorg en Welzijn

Een goede gezondheid is niet voor iedereen vanzelfsprekend; terwijl het zo belangrijk is voor iemands welbevinden om lekker in haar of zijn vel te zitten, zich gezond te voelen en zonder belemmeringen mee te kunnen doen in het dagelijkse leven. Daarom vinden we het belangrijk dat er in Wageningen goede en toegankelijke (basis)voorzieningen zijn voor mensen die een steuntje in de rug nodig hebben.

In Wageningen is een breed scala aan organisaties actief in zorg en welzijn. Dat biedt de inwoners van Wageningen de kans om voor hen passende ondersteuning en zorg te vinden. Het Startpunt en onze maatschappelijke partners in het sociaal domein spelen hierin een cruciale rol. Zij signaleren hulpvragen en kunnen inwoners zelf ondersteunen of doorverwijzen. Het Kernteam¹⁸ komt in actie als een situatie helemaal vastgelopen is. We zien dat de samenwerking tussen formele en informele zorg nog beter

¹⁷ Vanaf 1 maart 2022 worden scholingsvouchers geïntroduceerd (het STAP-budget) waarmee werkzoekende en flexwerkers een bedrag van 1000 euro kunnen aanvragen voor ontwikkeling en scholing.

¹⁸ Kernteam: een onafhankelijk multidisciplinair team dat bij vastgelopen situaties (buiten de kaders) oplossingen bedenkt en de gemeente ondersteunt en onderwijst in het creatief denken en slechten van (systemische) drempels.

georganiseerd kan worden en dat willen we stimuleren. Een voorbeeld dat we toejuichen is het initiatief Welzijn op Recept, waarbij eerstelijnszorgverleners mensen met psychosociale klachten, waar geen medische verklaring voor is, verbinden met informele zorg.

Problemen waar mensen, en jongeren in het bijzonder, mee worstelen worden snel gemedicaliseerd en de kosten van de jeugdzorg stijgen erg hard. Om veel ellende en dure trajecten vóór te zijn moeten we blijven investeren in innovatieve en preventieve aanpakken. Wageningen heeft dat de afgelopen jaren veel laten zien, zowel bij jeugd als bij volwassenen. Behalve dat het om vele tonnen aan besparingen gaat (denk aan de transformatie van beschermd wonen) vergroten deze transformaties de kwaliteit van leven fors.

De grote uitdaging blijft het verbinden van het welzijnsveld en de zorg aan elkaar. Het is belangrijk dat mensen leren omgaan met uitdagingen die bij het leven horen en dat ze daarbij ondersteuning krijgen. Wanneer iemand zorg nodig heeft, moet die beschikbaar zijn.

Omdat de behoefte aan ondersteuning en zorg nooit lineair verloopt, is het belangrijk om te (gaan) werken met flexibele indicaties. Als mensen weten dat er direct weer zwaardere hulp ingezet kan worden als dat nodig is, zijn ze ook veel sneller bereid om het (tijdelijk) af te schalen. Dat is goed voor de eigenwaarde, stimuleert ontwikkeling en is goedkoper. Het principe is: zo licht als mogelijk en zo zwaar als nodig. Daarbij gaan we altijd uit van eigen regie. Dat betekent dat hulpvragers zelf kunnen beslissen over hun leven en de zorg en ondersteuning die ze daarbij nodig achten. De gedachte en aanpak 'één plan, één regisseur' is effectief gebleken en willen we meer gaan uitbouwen.

Verschillende levensfasen vragen om andere vormen van zorg en ondersteuning. Eerder zijn we ingegaan op de ondersteuning van opvoeders, kinderen en jongeren. Bij het leven hoort ook ouder worden. Gelukkig worden we steeds ouder in goede gezondheid. Wanneer dat niet het geval is, is er vaak meer en specialistische zorg en ondersteuning nodig. Ook als het doel blijft om mensen zoveel mogelijk mee te laten doen in de samenleving. Enerzijds kunnen we inzetten op preventie, zoals bijvoorbeeld valtrainingen voor ouderen die dit willen, anderzijds hebben we ook te maken met ontwikkelingen in de samenleving die niet tegen te houden zijn. Zo is de verwachting dat het aantal inwoners van Wageningen dat aan dementie lijdt zich zal verdubbelen van circa 500 nu tot 1000 in 2040. Wageningen als dementievriendelijke gemeente blijft daarom een belangrijk onderwerp.

Actiepunten Zorg en Welzijn

1. De inwoner centraal blijft een speerpunt in zorg en welzijn, we zien erop toe dat dit stap voor stap verbetert (zoals het doorontwikkelen van de 'één plan, één regisseur' - gedachte) en dat eigen regie optimaal gestimuleerd

- en ondersteund wordt. Binnen het gemeentelijk apparaat en de betrokken organisaties wordt hier consequent naar gehandeld.
2. Flexibele individuele indicaties zodat er snel op- en afgeschaald kan worden.
 3. We stimuleren samenwerking tussen formele en informele zorg en ondersteunen initiatieven als Welzijn op Recept.
 4. Wageningen dementievriendelijk wordt verder versterkt.
 5. De gemeente neemt via een 'schuldenfonds' problematische schulden over van inwoners zodat er zonder al te veel stress met de inwoner aan een oplossing gewerkt kan worden. Kwijtschelding mag bij die oplossing horen.
 6. De gemeente is naast opdrachtgever en (uitvoerings)partner ook regisseur van het sociaal domein. Dat vraagt om een actieve en betrokken opstelling. In die rol is ze ook verantwoordelijk voor goede samenwerking.

Gastvrije stad en integratie

Wageningen is een stad waar mensen met veel verschillende nationaliteiten wonen. Jaarlijks verwelkomt de stad veel nieuwe mensen die hier komen wonen, studeren of werken. Of mensen hier nou lang of kort wonen, wij vinden het belangrijk dat iedereen zich welkom en thuis voelt in Wageningen. De WUR heeft de afgelopen decennia ervaring opgedaan in het welkom heten van grote groepen (internationale) studenten, van BSc tot PhD. We willen dat de gemeente samen op blijft trekken met de WUR om dat verder te versterken. Bijzondere aandacht geven we aan mensen die hier verblijven in de centra voor asielzoekers (De Leemkuil en de (tijdelijke) locatie op de Bosrandweg) of die nieuwkomer zijn. Voor deze groep verandert er de komende jaren veel. Het integratie- en inburgeringsbeleid gaat immers op de schop. De grootste verandering is dat de verantwoordelijkheid voor inburgeren bij de gemeenten komt te liggen. De uitvoering van het beleid wordt vernieuwd, zodat mensen zich hier sneller thuis voelen. Het sneller starten met het leren van de taal en het leren kennen van de cultuur, al in het asielzoekerscentrum, is een duidelijke verbetering voor mensen wiens levens anders soms jaren op pauze wordt gezet.

De nieuwe inburgeringswet (die in 2022 ingaat) vraagt om alertheid en ambitie. De uitvoerende regierol komt bij de gemeente te liggen. Dat biedt kansen om de ondersteuning aan vluchtelingen en nieuwkomers te verbeteren en om de werkwijze zo in te richten, dat deze beter aansluit bij de vragen en behoeftes van deze mensen. Denk bijvoorbeeld aan pilots, waar nieuwkomers in hun eerste jaar meer ruimte krijgen om rustig hun nieuwe thuis te ontdekken en waar ze ruimte hebben om ook zinvol vrijwilligerswerk te doen.

De invulling en uitvoering van de nieuwe wet moeten natuurlijk met lokale partners en de doelgroep zelf opgepakt worden. Nieuwkomers zijn niet alleen de doelgroep, maar als het aan GroenLinks ligt ook de architecten van de lokale invulling van de nieuwe

inburgeringswet. Wij mogen ons gelukkig prijzen met actieve, betrokken organisaties en initiatieven die hieraan bijdragen.

Voor de samenhang in de samenleving is het noodzakelijk dat verschillende groepen inwoners elkaar ontmoeten. Daardoor word je onderdeel van de gemeenschap en kun je je sneller thuis voelen. De cultuur en de taal leer je niet door enkele lessen, je leert door naar buiten te gaan en mee te doen. Dat lukt alleen met een sterke lokale infrastructuur, die die ontmoeting organiseert. Plekken als Thuis en de Huizen van de Wijk zijn daarin onmisbaar.

Om de lokale infrastructuur te versterken, zijn subsidies beschikbaar om initiatieven van burgers voor ontmoeting en verbinding te ondersteunen.

Actiepunten Gastvrije stad en integratie

1. We communiceren richting inwoners zoveel mogelijk tweetalig: in ieder geval Nederlands en Engels (zo nodig ook in andere talen) en stimuleren onze partners om dit ook te doen.
2. We versterken de samenwerking met onder andere de WUR zodat nieuwe (internationale) studenten zich snel thuis voelen in de stad en hier mee kunnen doen.
3. De gemeente faciliteert en ondersteunt initiatieven vanuit de stad die meetbaar bijdragen aan verbindingen tussen verschillende groepen inwoners.
4. We starten met pilot 'Thuiskomen': als welkomstcadeau krijgen nieuwkomers een jaar de tijd om zich rustig te settelen en de mogelijkheden van hun nieuwe stad te ontdekken.
5. Geen mensen op straat.

Gemeentelijke organisatie, democratische vernieuwing en financiën

Gemeentelijke organisatie en democratisering

We staan voor grote uitdagingen als samenleving. Uitdagingen die ook steeds meer van inwoners vragen. Daarom is het des te belangrijker dat de gemeente betrouwbaar, betrokken en ambitieus is. Ook moet de gemeente zelf het goede voorbeeld geven en handelen in lijn met de eigen waarden en het eigen beleid; of het nu gaat om duurzaamheid, het voedsel in de kantine van het stadhuis, of de invulling van sociaal werkgeverschap.

Als het aan GroenLinks ligt is Wageningen inclusief, sociaal en duurzaam. Dat betekent dat de gemeente als inclusieve organisatie ervoor moet zorgen dat in alle geledingen van de organisatie mensen met verschillende achtergronden werken. En dat betekent ook dat de gemeentelijke organisatie zich bewust is van en onbevooroordeeld staat voor de culturele diversiteit in Wageningen. Dat is nu nog niet het geval. De invoering van de nieuwe inburgeringswet is wat GroenLinks betreft een mooie aanleiding om in de taakomschrijvingen op te nemen dat de gemeentelijke medewerkers op cultuursensitieve wijze met mensen omgaan en hen daarin te trainen. Het is wat ons betreft dan ook een goed moment om vervolgstappen te zetten richting van een inclusieve organisatie.

Het goede voorbeeld geven reikt verder dan het personeelsbeleid en het inkoopbeleid, ook als het gaat om huisvesting heeft de gemeente een belangrijke voorbeeldfunctie. Daarom moeten de panden die de gemeente in beheer heeft voorbeelden worden van circulair en energiepositief vastgoed. Om de voorbeeldfunctie waar te kunnen maken moet de verduurzaming de het eigen vastgoed versneld worden.

We moeten zorgvuldig omgaan met de ruimtelijke opgaven die Wageningen heeft en om de ruimte die we hebben optimaal te gebruiken. Gedeeld gebruik van ruimte biedt ook kansen om kosten te beperken. Waar er conflicten rond samengebruik ontstaan, bijvoorbeeld bij sportaccommodaties, moet de gemeente een rol spelen als mediator. Daarbij staat het algemeen belang van Wageningen voorop.

Ook op het gebied van participatie bij besluitvormingsprocessen is in Wageningen nog veel te winnen. We hebben gezien dat vanuit de gemeenteraad lang niet altijd vooraf duidelijke kaders worden meegegeven over de ruimte die inwoners hebben om

voorstellen te beïnvloeden. En wanneer ontwikkelaars inspraak moeten organiseren, gebeurt dat vaker niet dan wel op een manier die we als GroenLinks goed vinden.

De invoering van de Omgevingswet opent verschillende deuren om als gemeente veel democratischer en (gebruiks)vriendelijker vóór en met de inwoners te gaan werken. Zowel op het terrein van participatie, alsook van informatievoorziening en digitalisering, komen er grote veranderingen aan. Dat heeft ook grote impact op de wijze waarop de gemeente georganiseerd is. Groenlinks wil dat bewoners en organisaties actief betrokken worden bij projecten en beleidsplannen van de gemeente. Zij krijgen voldoende ruimte en tijd om vanaf het begin mee te denken en hun input te geven.

Bewoners worden ondersteund door de gemeente wanneer ontwikkelaars of andere partijen plannen of projecten willen ontwikkelen in hun omgeving, zodat zij op een goede manier hun inbreng kunnen leveren. Ontwikkelaars betalen voor de inzet van ambtenaren en een onafhankelijke procesbegeleiding wanneer zij plannen voor een gebied willen ontwikkelen.

GroenLinks wil graag de betrokkenheid van inwoners bij hun wijk vergroten. Burgerbegrotingen voor wijkbudgetten bieden daar goede kansen voor. Ervaringen in andere steden leren dat inwoners die zich niet vertegenwoordigd voelen door een politieke partij, zich op deze manier wel politiek betrokken voelen bij hun wijk en stad. In Wageningen zijn wel een paar projecten geweest op dit gebied, maar die zijn volgens GroenLinks halfslachtig geweest, waardoor ze nog geen daverend succes waren. Wij zien zeker kansen voor verbetering.

De nieuwe en veranderende verhouding tussen politiek en samenleving, die ook door middel van de Omgevingswet verder versterkt wordt, heeft niet alleen grote consequenties voor de werkwijze van de gemeentelijke organisatie, maar vraagt ook om de rol van de gemeenteraad aan deze ontwikkelingen aan te passen. Openheid en transparantie zijn belangrijk om het vertrouwen in de politiek in stand te houden en te herstellen. Openbare onderhandelingen maken deel uit van de open bestuurscultuur van Wageningen en zijn voor GroenLinks, na drie succesvolle rondes, vanzelfsprekend geworden.

De gemeenteraad is een vorm van representatieve democratie die goed functioneert voor agendagebonden onderwerpen. Om het democratisch gehalte van ons stadsbestuur te versterken, wil GroenLinks in aanvulling hierop bij grote maatschappelijke onderwerpen een burgerforum instellen dat op basis van loting wordt samengesteld en de gemeenteraad adviseert. Hierbij moet de representativiteit van het forum geborgd worden en vooraf afgesproken worden hoe bindend de door het forum uitgebrachte adviezen zijn. Met goede ondersteuning, waarbij de inzet van de deelnemers wordt beloond, biedt dit goede kansen om breder gedragen besluiten te nemen. Het mandaat van het burgerforum wordt door de raad helder geformuleerd.

Actiepunten Gemeentelijke organisatie en democratisering

1. Bij de invoering van de inburgeringswet wordt aan de taakomschrijving van gemeentelijke medewerkers cultuursensitieve omgang met mensen opgenomen.
2. Gemeentelijke medewerkers worden getraind in cultuursensitieve omgang met mensen.
3. GroenLinks wil dat de gemeente werk maakt van serieus diversiteitsbeleid in de gemeentelijke organisatie. Er wordt een plan gemaakt om diversiteit binnen de gemeentelijke organisatie en verschillende werkgeversorganisaties te bevorderen. De gemeente geeft het goede voorbeeld van diversiteitsbeleid binnen de ambtelijke organisatie.
4. In lijn met de voorbeeldfunctie die de gemeente moet hebben wordt de verduurzaming van het gemeentelijk vastgoed versneld.
5. De gemeente zorgt voor een goed participatieproces bij projecten of beleidsplannen, zodat burgers hier op een actieve manier hier worden betrokken.
6. De gemeente ziet actief toe op een goed participatieproces bij projecten of gebiedsontwikkelingen, die door ontwikkelaars of andere partijen worden geïnitieerd.
7. Ontwikkelaars zijn verantwoordelijk voor het participatietraject met omwonenden. Zij betalen de inzet van ambtenaren en een onafhankelijk procesmanager.
8. Net als de vorige drie keer gaan we weer openbaar onderhandelen over het coalitieakkoord.
9. Wageningen gaat werken met burgerbegrotingen in de verschillende wijken.

Financiën

De financiële situatie van de stad is de afgelopen jaren ondanks de forse bezuinigingen van rijkswegge gezond gebleven. Maar het overeind houden van voorzieningen legde een groot beslag op de gemeentelijke organisatie en de gemeentelijke financiën. Voor 'extra's' was meestal geen geld beschikbaar. Gelukkig lijken we in iets rustiger vaarwater beland te zijn. We zijn erg gelukkig dat we als GroenLinks de -soms erg zwaar bevochten- 'no regret' koers hebben vastgehouden, ook toen het bijna onmogelijk leek. Daardoor hebben we geen voorzieningen hoeven sluiten en niet bezuinigd op de meest kwetsbaren. Zonder GroenLinks was dat niet gelukt. Een langetermijnvisie op financiën hebben heeft geloond. Ook in de toekomst zullen we de 'budget volgt beleid'-principe blijven volgen. Want GroenLinks barst van de ambitie om samen met de inwoners deze stad nog mooier en prettiger te maken om in te leven.

We zoeken naar nieuwe manieren om de waarde van investeringen die we in de samenleving doen (anders dan in stenen) tot uitdrukking te brengen in de begroting. Investeringen in zorg en welzijn, die zich op termijn terugbetalen, zouden net als bij

fysieke investeringen langjarig afgeschreven moeten kunnen worden. Eventuele opbrengsten zouden ook in de begroting opgenomen moeten worden. GroenLinks pleit ervoor om naast het Bruto Nationaal Geluk het Algemeen Wagenings Welbevinden inzichtelijk te maken.

Dat wordt mogelijk wanneer we als gemeente ook meer gaan sturen op het maatschappelijk effect van het gevoerde beleid. Het is een uitdaging om die effecten goed inzichtelijk te krijgen. Wanneer dat lukt, wordt het voor inwoners van Wageningen duidelijker wat het beleid en daaraan besteed belastinggeld oplevert.

Om dat voor elkaar te krijgen is het ook noodzakelijk om van de gemeente een beter lerende organisatie te maken. Wanneer het beoogd maatschappelijk effect niet wordt bereikt, moet dat aanleiding zijn om het gevoerde beleid tegen het licht te houden en zo nodig bij te stellen. GroenLinks vindt het belangrijk dat er een sfeer ontstaat waarin open wordt besproken of beleid succesvol is. En wanneer dat niet het geval is, dat er gesproken kan worden over hoe het beter kan zonder iemand daarvoor de schuld te willen geven. Wij willen graag wegblijven van een afrekencultuur.

Hoewel er de afgelopen jaren met succes financiering van het Rijk en provincie is ontvangen voor een aantal projecten, kan dit zeker nog beter. GroenLinks wil dat de gemeente een fondsenwerver in dienst heeft die ingezet kan worden om cofinanciering te organiseren bij meer projecten.

Actiepunten Financiën

1. We houden vast aan het 'budget volgt beleid'-principe.
2. De gemeente neemt langjarige sociale investeringen en opbrengsten op in haar begroting.
3. We introduceren het Algemeen Wagenings Welbevinden als lokale variant van het Bruto Nationaal Geluk.
4. Samen met een universiteit willen we een instrumentarium ontwikkelen om maatschappelijk effecten op gemeentelijk niveau te kunnen meten.
5. De gemeente neemt een fondswerver aan, die als taak heeft om financiering van de provincie, het Rijk en de Europese Unie binnen te halen.